

Duyuru Tarihi : 06.01.2006
Duyuru No : DUYURU/2006-024
Yayınlandığı Yer : VERGİ DÜNYASI / OCAK 2006 / SAYI : 293, S : 31 - 33

Erdoğan SAĞLAM
Eski Hesap Uzmanı, YMM
BDO DENET

ÖRTÜLÜ SERMAYE OLARAK DEĞERLENDİRİLEN BORÇLARA İLİŞKİN LEHTEKİ KUR FARKLARI İLE BU BORÇLARIN ENFLASYON DÜZELTMESİ KARŞISINDAKİ DURUMU

1. GİRİŞ:

Bu yazımızda, örtülü sermaye olarak değerlendirilen döviz cinsinden borçlar dolayısıyla hesaplanan lehteki kur farklarının matrahtan indirilip indirilemeyeceği ile bu borçların enflasyon düzeltmesi karşısındaki durumu değerlendirilecektir. Başka bir anlatımla örtülü sermaye olarak kabul edilen borçlar aynen özsermaye unsurları gibi, parasal olmayan pasif bir kalem olarak düzeltmeye tabi tutulabilecek midir?

2. YASAL DÜZENLEME:

Kurumlar Vergisi Kanununun 15 inci maddesinin 1 inci bendi uyarınca özsermaye üzerinden, 2 nci bendi uyarınca ise örtülü sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faizlerin kurum kazancının tespiti sırasında vergi matrahından indirilmesi kabul edilmemektedir. Başka bir deyişle öz sermaye veya örtülü sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faizler, Kanunen Kabul Edilmeyen Gider olarak dikkate alınmak suretiyle iptal edilmektedir.

Kanunun 16 ncı maddesine göre, kurumların aralarında dolaylı veya dolaysız bir şirket ilişkisi veya devamlı ve sıkı bir iktisadi ilişki bulunan gerçek ve tüzel kişilerden yaptıkları borçlanmalar, işletmede devamlı olarak kullanılır ve bu borçlarla kurumun öz sermayesi arasındaki oran, emsali kurumlarınkine nazaran bariz bir fazlalık gösterirse söz konusu borçlanmalar örtülü sermaye sayılır. Uygulamada, borcun devamlı kullanıldığıнын kriteri olarak işletmede bir yıldan fazla kullanılmış olması yeterli görülmektedir.¹

¹ Örtülü sermaye konusunda detaylı bilgi için Baş Hesap Uzmanı **Mesut KOYUNCU**'nun "Örtülü Sermaye, Örtülü Kazanç Dağıtımı ve Uluslararası Transfer Fiyatlandırması" kitabına bakınız. (Maliye Hesap Uzmanları Derneği Yayını, İstanbul, 2005)

3. ÖRTÜLÜ SERMAYE ÜZERİNDEN HESAPLANAN LEHTEKİ KUR FARKLARI MATRAHTAN İNDİRİLEBİLECEK MİDİR?

Kanunda sadece örtülü sermaye üzerinden ödenen veya hesaplanan faizlerin gider kabul edilmeyeceğinden bahsedilmiş olmasına rağmen uygulamada Maliye denetim elemanları, örtülü sermaye üzerinden hesaplanan kur farklarının da matrahtan indirilmesini kabul etmemektedirler. Bu yazımızda, söz konusu tartışmaya girilmeyip, kişisel görüşümüz, kur farklarının örtülü sermaye olarak değerlendirilemeyeceği yönünde olmasına rağmen, Maliyenin anlayışı veri kabul edilecektir.

Eski yılların aksine dalgalı kur sisteminin bir sonucu olarak günümüzde kurun düşmesi (yani YTL'nin yabancı paralar karşısında değer kazanması) olayına da sıklıkla rastlanmakta, dolayısıyla dövizli borçlar nedeniyle lehte kur farkları (kambiyo gelirleri) oluşabilmektedir.

Örtülü sermaye üzerinden hesaplanan kur farklarının vergi matrahından indirilmesi kabul edilmediğine göre, örtülü sermaye olarak değerlendirilen borçlanmalar nedeniyle oluşan lehteki kur farklarının da vergi matrahını etkilememesi (nötr olması) gerekir.

Nasıl ki özsermaye üzerinden lehte ve aleyhte kur farkı hesaplanamıyorsa, sermaye olarak değerlendirilen (yani örtülü sermaye olarak kabul edilen) borçlanmalar üzerinden de aleyhte olduğu gibi lehte kur farkı da hesaplanmamalıdır. Başka bir deyişle hesaplanan kur farkları beyanname üzerinde matraha eklenerek veya matrahtan düşülerek etkisi giderilmeli (düzeltilmeli) yani vergisel açıdan kur farklarının hiç hesaplanmadığı bir durum yaratılmalıdır. Bu durum, örtülü sermaye üzerinden hesaplanan kur farklarının gider kabul edilmemesinin doğal bir sonucudur. Aksi takdirde çifte standart uygulanmış olur.

Nitekim Maliye Bakanlığınca verilmiş olan bir muktezada², aynen aşağıdaki ifadelerle, **örtülü sermaye mahiyeti taşıyan borç tutarları dolayısıyla oluşan kur farklarının vergiye tabi kurum kazancının tespitinde dikkate alınmaması** gerektiği belirtilmiş bulunmaktadır:

“Dilekçede, merkezi Japonya’da bulunan Firmanın Türkiye Şubesi olarak faaliyette bulunduğu, Şubenin ihtiyaçlarını karşılamak ve yatırımları finanse etmek üzere döviz olarak ana merkezinden gönderilen ve bugüne kadar örtülü sermaye olarak işleme tabi tutulan borç para üzerinden kur farkı karlarının vergi matrahına dahil edilip edilmeyeceği hakkındaki Bakanlığımız görüşü sorulmaktadır.

Kurumlar Vergisi Kanununun örtülü sermayeye ilişkin hükümlerinde yer alan şartları taşıyan ve geçmiş dönemlerde de örtülü sermaye olarak değerlendirilmiş borç tutarları dolayısıyla lehte oluşan kur farklarının vergiye tabi kurum kazancının tespitinde dikkate alınmaması gerekmektedir.”

² Maliye Bakanlığının 17.3.2004 tarih ve 11397 sayılı muktezası. (Kaynak: Vergi Dünyası Dergisi, Sayı: Haziran 2004)

Bu nedenledir ki söz konusu kur farkları beyannamede “*diğer indirim*” olarak dikkate alınarak matrahtan düşülmelidir.

Her ne kadar muktezada, geçmiş dönemlerde örtülü sermaye olarak değerlendirilmiş borçlardan söz ediliyorsa da, cari dönemde örtülü sermaye niteliği kazanan borçlanmalar açısından da aynı husus geçerli kabul edilmelidir.

Aynı sonuca İstanbul Defterdarlığının bir muktezasında da³ ulaşılmıştır. Bu muktezada yapılan açıklamaların dayanağını, Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığının İstanbul Defterdarlığına gönderdiği 29.7.2005 tarih ve 36874 sayılı yazı oluşturmaktadır. Söz konusu muktezada yer alan açıklamalar şöyledir:

“İlgi dilekçenizden;Vergi Dairesi Müdürlüğününvergi kimlik numaralı mükellefi olduğunuz, 2002 yılında faaliyete başladığınız, faaliyetinizde kullanmak üzere inşa ettirdiğiniz binanın finansmanını yurt dışında mukim ortaklarınızdan sermaye avansı olarak karşıladığınız ve örtülü sermaye olarak işleme tabi tuttuğunuz bu borç para üzerinden kur farkı kârı oluştuğunu belirterek, oluşan kur farklarının vergi matrahına dahil edilip edilmeyeceği hususunda tereddüt olduğundan konu hakkındaki görüşümüzü sorduğunuz anlaşılmaktadır.

Konu ile ilgili olarak, Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığından alınan 29/07/2005 tarih ve B.07.0.GEL.0.49/4913-177-36874 sayılı yazıda; “Kurumlar Vergisi Kanununun örtülü sermayeye ilişkin hükümlerinde yer alan şartları taşıyan ve geçmiş dönemlerde de örtülü sermaye olarak değerlendirilmiş borç tutarları dolayısıyla lehte oluşan kur farklarının vergiye tabi kurum kazancının tespitinde dikkate alınmaması gerekmektedir.

Örtülü sermaye niteliğinde kabul edilen ortaklardan döviz cinsinden alınan kredilerin değerlendirme ve enflasyon düzeltmesinin bir özvarlık kalemi olduğu göz önünde bulundurularak yerine getirilmesi gerekir.” denilmektedir.”

Görüldüğü gibi Gelir İdaresi de, örtülü sermaye üzerinden hesaplanan lehteki kur farklarının vergi matrahı ile ilişkilendirilmemesi gerektiği görüşündedir.

Bu yorumlar, bir yönüyle de, aynen denetim elemanları gibi mukteza (özelge) makamlarının da örtülü sermayeye ilişkin kur farklarını örtülü sermaye faizi olarak değerlendirdiklerini göstermektedir.

4. ÖRTÜLÜ SERMAYE, ENFLASYON DÜZELTMESİNDE NASIL DİKKATE ALINACAKTIR?

Örtülü sermaye olarak kabul edilen borçlanmalar vergisel açıdan aynen sermaye gibi değerlendirildiğine göre enflasyon düzeltmesi sırasında da aynen sermaye gibi işlem tabi tutulması bizce yasal bir zorunluluktur. Çünkü vergi hukukunda olayların gerçek mahiyeti esastır.

Bu nedenlerdir ki yukarıda belirtilen ikinci muktezada, **ortaklardan sağlanan ve örtülü sermaye olarak kabul edilen finansmanın, enflasyon düzeltmesi yapılırken parasal bir kıymet olarak değil, bir özvarlık kalemi olarak değerlendirilmesi (yani parasal olmayan bir kalem olarak kabul edilmesi)** gerektiği de belirtilmektedir.

³ İstanbul Defterdarlığının 17.8.2005 tarih ve 6033 sayılı muktezası (Kaynak: İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığının www.ivdb.gov.tr internet sitesi)

Bu anlayışın doğal sonucu olarak, enflasyon düzeltmesinin uygulandığı dönemlerde, örtülü sermaye mahiyetini taşıyan YTL cinsinden borçlanmaların, aynen tescilli sermaye gibi, düzeltme katsayısı ile düzeltilmesi gerekecektir. Düzeltmeye esas alınacak tarih olarak, bu borçların işletmeye girdikleri tarihlerin esas alınacağı açıktır.

Örtülü sermaye mahiyetini taşıyan döviz cinsinden borçlanmalarda ise enflasyon düzeltme işleminin nasıl yapılacağı belirsizdir. Bize göre döviz cinsinden borçlanmalarda da aynen YTL cinsinden borçlanmalarda olduğu gibi işlem yapılması gerekir. Çünkü örtülü sermaye üzerinden hesaplanan kur farkları KKEG veya indirim olarak dikkate alınmak suretiyle beyanname üzerinde düzeltilmekte, böylece döviz cinsinden borçlanma YTL cinsinden borçlanma ile eşitlenmektedir. Yani YTL bazına getirilmektedir. Bu nedenledir ki vergisel açıdan YTL borçlanmalar gibi enflasyon düzeltmesine tabi tutulmalıdır. Ancak kayıtlarda kur farkları yaşamaya devam ettiği için, enflasyon düzeltmesi sonucunda hesaplanan farkların kayden değil beyanname üzerinde dikkate alınması gerekir. Yani hesaplanan giderlerin diğer indirim olarak matrahtan düşülmesi, gelirlerin ise KKEG olarak matraha eklenmesi icabeder.

Örtülü sermaye olarak değerlendirilen döviz cinsinden borçlar, “*Kur değerlemesine tabi tutulmasın.*” denilemez. Çünkü ticari açıdan bu tutarlar “borç” niteliğindedir. Vergi kanunları kayıtlara, başka bir ifadeyle ticari hayata müdahale edemez. Borcun, vergisel açıdan borç olarak değerlendirilmeyip sermaye gibi değerlendirilmesi ayrı ve vergisel bir konudur. Kayıtların da vergi kanunlarına göre düzeltilmesi gerektiği söylenemez.

Vergisel standartlardaki farklılıklar esas itibarıyla kayıtlarda değil beyanname üzerinde düzeltilir. Nitekim yukarıdaki muktezalarda da dolaylı olarak, sonradan beyanname üzerinde düzeltilecek olsa bile kur değerlemesinin yapılması gerektiği belirtilmektedir.

Yukarıda açıkladığımız şekilde, örtülü sermaye üzerinden hesaplanan kur farklarını önce beyanname üzerinde iptal etmek (yani KKEG veya diğer indirim olarak dikkate almak) ve daha sonra bu borcu sermaye gibi enflasyon düzeltmesine tabi tutarak yine beyanname üzerinde gelir veya gider yazmak (yani KKEG veya diğer indirim olarak dikkate almak) yerine, enflasyon düzeltmesi ile hesaplanan tutara isabet eden örtülü sermaye faizini, örtülü sermaye faizi olarak kabul etmemek de (yani KKEG olarak dikkate almamak da) aynı sonucu sağlayan pratik bir çözüm olarak kabul edilebilir.

Enflasyon düzeltmesi ile özsermaye üzerinden de gider yaratılmasına olanak verilmiştir. Çünkü sermaye düzeltilerek TEFE artış oranında bir gider yaratılmaktadır.⁴ Bu durum enflasyon düzeltmesinin uygulandığı dönemlerde örtülü sermaye müessesesini de gereksiz kılmaktadır. Çünkü uygulamanın dayanağını sermaye üzerinde gider yaratılmaması oluşturmaktadır. Enflasyon düzeltmesi ile sermaye üzerinden gider veya gelir yaratıldığına göre örtülü sermaye uygulaması dayanağını kaybetmektedir. Konunun bu yönüyle de tartışılması gerekmektedir.

⁴ Tabii ki TEFE’de artış olduğunda “gider”, azalış vaki olduğunda ise “gelir” doğacaktır.

5. SONUÇ:

Bu yazımızda, Gelir İdaresinin vermiş olduğu iki mukteza ekseninde örtülü sermaye ile ilgili başlıkta belirtilen iki konu hakkındaki görüşlerimiz çok kısa olarak bilgilerinize sunulmuş ve bazı konular tartışmaya açılmıştır.